

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . .	12 kor.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy szám ára	24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BALINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . .	16 kor.
Fél oldal	8 „
Negyed oldal . . .	4 „
Nyolczad oldal . .	2 „

A bányai ág. hitv. evang. egyház 1903. évi szeptember 9—12. napjain Budapesten tartott rendes évi közgyűlése által a szarvasi tanítóképző ügyében kiküldött bizottság jelentése.

Igen tisztelt Közgyűlés!

A mult évi közgyűlés jegyzőkönyvének 48. illetőleg 65. pontja szerint az igen tisztelt kerületi gyűlés átérezve annak szükségét, hogy a bányakerületben egy felekezeti tanítóképző fentartassék, elhatározta, hogy az intézet viszonyainak tanulmányozása és javaslattétel végett ismét egy szűkebb bizottságot küld ki.

Alólirottak mint a kiküldött bizottság tagjai igaz tisztelettel a következőkben terjesztik jelentéseiket az igen tisztelt közgyűlés elé, — kérve a viszonyok személyes megvizsgálásából eredő — tapasztalatainknak tudomásul vételét és javaslatainknak szives elfogadását.

A bizottság, hogy a kellő körültekintéssel járjon el dr. Wagner Géza a kerületi iskolai bizottság elnökének elnöklése alatt kellő tájékozást merített a szarvasi tanítóképző ügyéről, a kerületi levéltárban fellelhető iratokból és a kerületi közgyűlés jegyzőkönyveiből, majd teljes számban megjelenvén Szarvason a tanítóképző meglevő viszonyairól közvetlen benyomást szerzett.

Ezek alapján és Nméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. Miniszteriumtól ez ügyben érkezett iratok figye. lbe vételével alkotta meg a szarvasi tanítóképző intézet viszonyairól a következőkben ázolt véleményét és a tanítóképző jövőjére vonatkozó javaslatát.

A bizottság, hogy tárgyalásának kellő alapja és munkálkodásának kellő célja legyen, elsősorban is megvitatandónak tartotta azt a kérdést, vajjon evangélikus egyházunk szempontjából de különösen a bányai kerület érdekeinek szempontjából egyáltalán van-e szükségünk tanítóképzőre?

Ugyanis a meglevő protestáns tanítóképzők és az államtól fentartott tanítóképzők első látszatra új tanítóképzők felállítását szükségtelennek tüntetik fel, kissé behatóbb vizsgálódás és mélyrehatóbb körütekintés után azonban csakhamar ellenkező meggyőződésre jutunk. Nevezetesen a kulturális élet mind nagyobb intenzitása mellett a közoktatásnak súlypontja a középiskolától mind jobban eltávolódik és elemi népoktatásra tolódik át. Ugy hogy a jövőnk kulturájának alapvető munkáját mindinkább az elemi oktatás veszi át. Ez teszi újabb időben fokozottabb mértékben a népoktatást. És ha ez már általános kulturális szempontból így van, annál nagyobb mértékben áll ez a felekezeti oktatás szempontjából. Hiszen ág. hitv. ev. egyházunk itt, az elemi oktatás helyén neveli fel egyházunk jövő hiveit, itt kell hitvallásunk tanait olyképen hirdetni, amint az evangéliumi egyházunk szellemének megfelel. A protestáns ellem, amely meggyőződésünk szerint egyházunk, nemzetünk erejének is forrása, hogy mennél mélyebb, maradandóbb gy. eret verjen, mélyebb nyomokat hagyjon az elemi oktatás fokán. A népoktatás szervezete, de lelkeszi karunk szervezete és feladata is nem engedik meg, hogy az elemi oktatásba közvetlenül vagy mélyebbre hatoljon be a protestáns szellem felkent bajnoka, a lelkesz, úgy hogy ennél fogva ennek

feladata is, kötelessége is legalább jórészt egyaránt az egyházunk által fentartott elemi iskola tanítójára hárul. Vajjon képes lesz-e már most a különben kitűnő állami tanítóképzőben képzett tanító olyképen megoldani ezt a feladatot, a mint ezt egyházunk megkívánja és megkívánhatja? Feltéve a legkedvezőbb viszonyokat — feltéve, hogy az illető tanítóképző-intézeti évei alatt a hetenkénti két órában teljesen megfelelő hit- és erkölcs-tani oktatásban nagy eredménynyel részesült; feltéve, hogy egyházunk elemi iskolájában nyerve alkalmazást teljes lélekkel rajta van, hogy egyházunk szellemében járjon el, mondjuk mindezt feltételezve mégis érezhető lesz tanításában, eljárásában, hogy a tanítás általános érdeke mellett kevesebb részt fog juttatni felekezetünk feladatainak megközeletésére és hiányozni fog mindenesetre az a szellem, melyet iskoláinkban elsősorban meghonosítani tartuk szükségesnek. Mi ugyanis kötelességünknek tartjuk a jó, sőt kitűnő elemi iskolákról való gondoskodást, de megkívánjuk, hogy ezek egyszersmind jó protestáns iskolák legyenek. Ily iskolákat pedig jóformán csakis ág. hitv. ev. egyházunk által fentartott tanítóképzőből kikerült tanítók teremthetnek meg.

Ime ez az a fontos körülmény, mely annak kijelentésére késztet bennünket, hogy az ág. hitv. ev. egyház által fentartott tanítóképzők szükségességét hangoztassuk.

De van ezen körülményen kívül még egy gyakorlati tényező is, mely a tanítóképző szükségessége mellett szól. Ugyanis igen sok esetben az elemi iskola tanítója egyszersmind az egyház orgonistája (énekvezére). Az állami tanítóképzőkből kikerült tanítókat egyházi alkotmányunk (207. §.) arra utalja, hogy az erre szükséges képesítést „valamely hazai ág. hitv. ev. tanítóképző intézetben szerezzék meg”. A legtöbb állami elemi tanítóképzőt végzett tanító azonban miheiyt tisztán elemi iskolai állást foglal el — ilyenmü képesítést nem szerez meg, de ha megszerzi is, vajjon lesz-e ennek az úgymondhatjuk futólag szerzett képesítésnek olyan alapja, mint a minő kívánatos? A tapasztalat, de különösen buzgó lelkészeink panasza elegendőkép bizonyítja, hogy alkotmá-

nyunk által is kívánt ézelnak csakis az egyházunk tanítóképző intézeteiből kikerült tanítók felelhetnek meg lélekben is a kellő mértékben. Ez a körülmény az előbbinél talán még inkább teszi szükségessé, nélkülözhetlenné az ág. hitv. ev. tanítóképzőt.

Ily tanítóképzőnek szükségességét azonban kerületi közgyűléseink is több ízben hangoztatták, így mellözve a régebbi kerületi közgyűlések jegyzőkönyveit csak az 1900. évi jkv. 24, az 1901. évi jkv. 50, az 1902. évi 41 és az 1903. évi jkv. 48. pontjaira utalunk, melyek a tanítóképző fontosságát és szükségességét hangoztatták.

Ékesen szólóan és jelentősen bizonyítja azonban be a tanítóképző szükségességét még az a körülmény is, hogy a szarvasi tanítóképző intézet fogyatékos szervezete és szegényes ellátása dacára is a fentartók dicséretre méltó áldozatkészségéből és az élére állított férfiak önfeláldozó munkásságából immáron 44-ik évét tölti be.

Mindezek a körülmények elegendően bizonyítják, hogy tanítóképzőre szüksége van egyházunknak. Minthogy pedig a bányai kerület helyzeténél fogva alig jut hozzá, hogy egyházunk által fentartott képzőkből mint a soproni, eperjesi, felsőlövői és selmeczbányai képzőkből elégítthesse ki iskolai szükségletét és minthogy kívánatos, hogy bányai kerületünk viszonyainak, szellemének, érdekeinek megfelelő számú tanító álljon rendelkezésére — azért nélkülözhetetlennek tartjuk, hogy a bányakerület is gondoskodjék megfelelő számú tanító képezteséről. Helyén valónak találjuk hangoztatni azt is, hogy a protestáns érdekek istápolásából is kivegye a maga részét olyképen, hogy egyházunk érdekeinek, 385 felekezeti iskolájának és 67000 tankötelezettnek megfelelő módon járuljon hozzá azoknak az evangélikus ifjaknak tovább képeztesése által, kik a tanítói pályára óhajtanak lépni.

Ebből a meggyőződésünkből kifolyólag óhajtjuk a tisztelt közgyűlés figyelmébe ajánlani a tanítóképző elhelyezésére vonatkozó alábbi javaslatunkat.

A tanítóképző intézet elhelyezésének kérdésében döntőnek kell tartanunk azt a szempontot, hogy a tanítóképző ott helyez-

tessék el, a hol felállítására, jövőjére, feladataira nézve a legkedvezőbb körülmények és feltételek állanak fenn.

Már első pillanatra is kijelentheti a bizottság, hogy a tanítóképző felállítására a székes fővárost nem tartja kedvező helynek, mert a székes főváros viszonyait nem tartja kedvező feltételeknek oly intézet elhelyezésére, melynek tanítványai jelentékenyen nagyobb részben a kis városi, vagy falusi légkörben kell, hogy töltsék be hivatásukat. Szemlét tartva azokon a vidéki városokon, melyekben a tanítóképző szükségelte feltételek fellelhetőek volnának, a bizottság egyhangulag abban állapodott meg, hogy ily intézet felállítására legalkalmasabbnak tartja Szarvas városát.

És pedig a következő okokból :

1. Első sorban tisztelettel és elismeréssel említi meg Szarvas lakosságának buzgó vallásosságát, kifogástalan vallás-erkölcsi életét, nagy kegyeletét egyházi intézmények iránt, melyeknek nemcsak helyileg, de a nép lelkületében is történeti múltja van. Lehetetlen hogy mindezek hatással ne legyenek a környezetében nevelődő, fejlődő tanítójelöltekre. Hiszen már maga együttlakó hitsorsosainknak nagy száma is kell hogy mélyebb nyomokat hagyjon lelkületében: tudvalevőleg Szarvas 25000 lakosa közül 22000 ág. hitv. ev. hitsorsosunk.

2. Kedvező feltételnek kell tartanunk azt is, hogy Szarvason olyanféle viszonyokat, különösen elemi iskolákat lát maga előtt és tanulmányai folyamán meg is látogat, a minők jövő pályáján fogják működésének helyét alkotni. Itt Szarvason közvetlenül maga előtt látja az alföldünk szükségleteinek kielégítését. Itt látja a kis város, a falu, a tanya iskoláját és iskolájának életét. Itt megtanulhatja könnyen még anyanyelvén kívül esetleg a tót nyelvet is, hogy kerületünk más helyén is teljesíthesse feladatát.

3. Figyelemre méltó különösen a tanulók ellátására és megélhetésére nézve, hogy Szarvason egyszerű, jóformán falusias környezetben még a szegényebb sorsú is könnyebben gondoskodhatik megélhetéséről, mint más helyen, már csak azért is, mert Szarvason aránylag még ma is olcsóbb az

élet, mint más városiasabb viszonyokkal bíró felső vidéki községünkben. Szarvas községe nagyobb számu ifjuság igen jutányos módon való elhelyezésére is alkalmasnak mutatkozik.

4. Különben pedig Szarvas társadalmi, gazdasági élete elég egyszerű arra, hogy a tanítójelölt innen távozva jövőjének viszonyaiba könnyen bele élhesse magát. Az elmentét a tanuló helye és esetleg jövőjének falusi életének helye között nem lesz oly nagy, hogy valaminő elkedvetlenedésnek lehessen szülőoka. Viszont azonban Szarvas annyira fejlődött már, hogy a tanuló megélhetésének, tanulmányainak feltételeit megtalálhatja benne.

5. A tanulók gazdasági oktatására Szarvas városának alkalmas kértje, faiskolája is van a megfelelő szakemberrel (kertésszel) úgy, hogy a tanulók ez irányu tanításáról a legcélszerűbben lehet gondoskodni.

6. Végül pedig a mit legelőször kellett volna említenünk, a tanítóképzőnek Szarvason való elhelyezése mellett szól különösen az, hogy immár 44 éve, tehát közel félszázadon át fennáll, minden évben több, az idén 18 okleveles tanítót bocsátott ki szárnyai alól és így mintegy meggyökeresedett, úgy az intéző lelkes férfiak, mint az egyház híveinek lelkületében is. Az ő munkálkodásuk révén és a fentartó testületek további áldozatkészsége folytán, továbbá az eddigi vagyion további használatának átengedése is mind a tanítóképzőnek Szarvason való meghagyása, illetőleg felállítása mellett szól. Bárhol állittassék is fel a tanítóképző, mindenütt szüksége lesz, a lelkes hitsorsos férfiak egész sorára, kik ügyeinek intézésében részt véve, áldozatkészen álljanak a fentartó testület rendelkezésére. Ilyen lelkes és önzetlen férfiaknak kipróbált sora van Szarvason, kiket eddigi érdemes és önfeláldozó munkájuk révén is megillet az, hogy továbbra is igénybe vegye munkálkodásukat hálás egyházunk. Bárki legyen is az intézet fentartója, jellegét, lelkületét a benne működők és intézőik adják meg. Példa erre éppen Szarvas, a hol Benka Gyula, Haviár Dániel lelkesedése nélkül már rég megszűnt volna az a viszonyaihoz mérten jó iskola.

Az alulírott bizottság tehát meggyőző-

désének illő komolyságával javasolja az igen tisztelt kerületi közgyűlésnek, hogy a szükségesnek ítélt tanítóképzőt állítsa fel Szarvason, illetőleg a mostani szarvasi tanítóképzőt vegye át és mint bányakerületi tanítóképzőt tartsa fenn továbbra is, a mire különben már azért is indítatva kell hogy érezze magát, mert az 1860. évben felállított szarvasi tanítóképzőnek már 1864-ben a kerületi tanítóképző czimét megadta.

Hogy azonban a bizottság javaslatának komolyságát bizonyítsa, kötelességének tartja rámutatni először, hogy a szarvasi tanítóképző fentartása mibe kerül ma, mibe fog kerülni az átvétel után és hogy az átvétel tartama alatt tehát az átmeneti időben mily költségeket kíván meg. A szarvasi tanítóképző ma a szarvasi gimnáziummal szoros kapcsolatban tartatik fenn; ez a kapocs valamivel lazább ma, mint volt annak előtte, de még ma is olyan szoros, hogy csakis ily módon tartható fel a rendelkezésére álló eszközökkel.

A szarvasi tanítóképzőnek az 1903—904. tanévre szóló költségvetése a következő összegeket foglalja magába.

Jövedelem:

1. Tandij	1700 K
2. Fölvételi díj	80 K
3. Tanulóktól a tanári nyugdíjba	260 K
4. Államsegély	3300 K
5. Egyházak járuléka és vegyesek	1400 K
6. Ösztöndíj-alap kamatai	200 K
7. Egyetemes egyház közalapjától	1800 K
8. A bányai kerulettől	3200 K
	<hr/>
	11940 K

Költség:

1. Tanárok fizetése, korpótléka és lakáspénze	7200 K
2. Igazgató tiszteletdíja	400 K
3. Fűtés, világítás, javítás, tisztogatás	1200 K
4. Tanári nyugdíjintézetbe	400 K
5. Ösztöndíjra és vegyesekre	300 K
6. Adományok tökécsítésére	339 K
	<hr/>
	9839 K

Jövedelem 11940 K

Költség 9839 K

marad felesleg 2101 K

vagyis 2101 Korona többlet mutatkozik; ez azonban csak látszólagos, mert a 3300 Koronányi államsegély teljes egészében nem használható fel, miután a nagyméltóságú Miniszteriumtól a tanári fizetések pótlására van rendelve, minthogy pedig a tanítóképző intézeten több ilyen önálló, csupán csak a tanítóképző szolgálatában álló tanár nincs alkalmazva, fizetésének pótlására sem volt felhasználható.

A nagyméltóságú Miniszternek 98031|903. szám alatt 1904. jan. 12-én kelt rendelete értelmében a 3300 Koronányi összegből Lévius Ernő tanár részére 400 K. Hroskó Kálmán részére 1300 K. és az igazgatói állás részére 1600 Kor. lett engedélyezve. A fentebbi kimutatás szerint azonban ez nem történhetett meg, mert külön igazgatói állást a jövedelem csekélyisége miatt nem lehetett felállítani. Az 1902. évre engedélyezett 2900 Kor. egy igazgató és egy segédtanár fizetés kiegészítésére lett volna fordítandó, ugyancsak a nevezett rendelet értelmében. Azonban a fentebb említett okból, ez sem következhetett be, miért is indítványozzuk, hogy a nagyméltóságú Miniszter úrhoz felterjesztés intéztessék, a nevezett rendelet kikötésének olyaténképen való módosítására, hogy a nevezett összegek átmenetileg a bejáró tanárok díjazására legyenek felhasználhatók — addig, míg a kerületnek módjában leend a nagyméltóságú Miniszter úrnak egy másik rendeletében kikötött négy éven belül a tanítóképző ügyét teljesen rendezhetni. A kitult és fel nem használható összeg jelenben is a szarvasi tanítóképző által a nagyméltóságú Miniszterium további rendelkezéseig letétként kezeltetik.

A tanítóképző intézet költségvetésében a csekély fentartási összeg csak azért volt elégséges, mert a szarvasi gimnázium adott helyiséget és taneszközöket a tanítóképzőnek, tanárai pedig tiszteletdíj fejében látták el a tanítást. Ezt az összeget is azonban, a mint kitetszik, különböző helyről sikerült csak biztosítani és csakis a mostani egyszerű viszonyok közt volt elégséges. De már az 1868. XXXVIII. népoktatási törvény szigorú alkalmazása folytán sem fedezte volna az összeg a szükségletet, még kevésbé felel meg az

1903-ban közzétett a tanítóképzők szervezetére vonatkozó állami kívánalmaknak. Úgy, hogy ha a szarvasi tanítóképző ügyét a tisztelt kerület nem veszi kezeibe, úgy az eszközök elégtelensége miatt nem egészen dicstelen 44 év után meg kell szünnie. Azt hisszük, minden hitsorsosunkkal, kerületünk minden egyes tagjával érezzük egyet, a midőn kimondjuk, hogy ennek nem lehet, nem szabad megtörténnie. Az intézet fentartása egyszerűen protestáns érdek, melyet kötelességünk kielégíteni.

A bizottság feladatának tekintette a tisztelt kerületet tájékoztatni a felől is, hogy minő módon, minő eszközökkel sikerülhet a szarvasi tanítóképző megmentése illetőleg átvétele.

És hogy erre vonatkozólag előleges tájékoztatást nyujtsunk, kötelességünknek tartjuk a tanítóképzőnek átvétele után való költségvetést az igen tisztelt közgyűlés elé terjeszteni.

(folyt. köv.)

Sz. L. Zs. Úrnak!

Az „Evang. Egyh. Szemle“ 10-ik számának „Belföld“ rovatában a bányakerületi közgyűlés lefolyásáról megjelent közleményét olvastam. Tudja nagyon jól, hogy én sem kedves „objectiv“ lapjának cikkeire, sem Tisztelendőségednek gyakran csakugyan gyerekes, szárnalmas, paphoz nem méltó expectoratióira reflectálni nem szoktam: mégis ez esetben nem tehetem, hogy szó nélkül hagyjam közleményének végső szavait s be ne mutassam a t. olvasó közönségnek, mily objectivek és hitelesek Tisztelendőséged közleményei.

A fent említett közlemény utolsó kikezdése ugyanis így szól: „A gyűlés végén még egy kínos incidens volt. Kramár főesperes írásban bejelentette, hogy a ker. tisztviselők (hatáskörére vonatkozó) szabályrendeletét nem készíti el, annál kevésbé, mert a kerület világi elnökében nincs *biżalma* stb.“ *Szemen szédett valótlanság!* Abban az aktában egy szó sincs sem „*biżalomról*“, sem kerületünk *mostani felügyelőjéről*. Tessék beadványomat lenyomatni s akkor a tisztelt olvasó közönség látni fogja, hogy az a „nagy dolgokra

aspiráló“ b.-csabai pap, a ki oly magas lóról beszél a világgal — nem átalotta hazudni, hogy megtéveszse az olvasó közönséget s szolgálatot tegyen velem szemben a ker. fülügyelőnek, a ki akkor vette napirendre a dolgot, a mikor én nem voltam jelen az ülésben. A nevezett beadványban indokoltam, miért nem készíthettem el a szabályrendeletet: „azért különösen — irám jelentésemben, — mert a ker. felügyelőnek mostani, nem a törvény alapján, hanem a praxis folytán kifejlesztett hatáskörét az alkotmány 12 (a világi és egyházi elem egyenjogu befolyása) és 120 §§. (az adminisztrációnak a püspök által való vezetése) kifejezett egyházi elveivel összeegyeztetni nem tudom“. Hol van itt „*biżalomról*“, hol van itt az *államtitkár* úrról szó! Ha magára vette, arról nem tehetek; úgy látszik, fején találtam a szeget.

Ilyen hiteles Sz. L. Zs. Úrnak minden szava. Ilyen hitelesek lapjában az antalfalvi választásra vonatkozó közleményei is. De erről majd közelebb.

Temesvár, 1904. okt. 7-én.

Kramár Béla.

Belföld.

A tiszai ág. h. ev. egyházkerület közgyűlése. Nagy érdeklődés, a tagok folytonos élénk részvétele mellett folyt le a tiszai ág. h. ev. egyházkerület f. évi szeptember hó 20—23. napjain tartott közgyűlése Nagyváradon. A fontos ügyek egész sorozata, az országos közvéleményt mozgató nagy kérdésekben várt megnyilatkozások és elhatározások a kerület közel s távolból egybesereglett mintegy 120 főnyi képviselőtének figyelmét mindvégig lekötötték s dicséretére legyen mondva a tiszai kerületben különben is nem ismeretlen egyházas érdeklődésnek, a negyedik nap részletkérdései nem kisebb figyelemben és gondos megvitatásban részesültek, mint az első nap ünnepélyes jelenetei, a minek okát a tárgyakban magokban fellelhető érdekességen kívül aligha kell másban keresnünk, mint a kerület életének magas színvonalon tartott vezetésében, *Zelcnka* Pál püspök igaz főpásztori, szeretetteljes, eszmetermelő és ez eszmék megvalósításáért minden vonalon munkára kész — és *Szentiványi* Árpád felügyelő markans egyházas, alkotmánytisztelő, evangéliumi béketorekvésektől áthatott egyéniségében.

A kiváló elnökség a kerület képviselőinek nagy számától kisérve 20-án este érkezett Nagyváradra,

hol a vasuti állomáson a törvényhatóság részéről Rimler Károly polgármester, az egyház részéről Oszterlamin Ármin kir. erdőfelügyelő, egyházfelügyelő fogadta őket.

21-én délelőtt az összes főesperesek és esperességi felügyelők bevonulásával, számos érdeklődő közgyűlési tag jelenlétében az elnökség a közgyűlés *előkészítő bizottsági ülést* tartott. A legfontosabb tárgyak már itt nyertek minden — a közgyűlést zavaró momentum eleve kizáró — gondos, részletekre kiterjedő elintézését. Ugyanezen délelőttön folyt le a *kerületi számvevőszék ülése* dr. Meskó László tiszavidéki esp. felügyelő és Bartholomaidesz László gömöri alesperes elnöklete alatt. A Materny Lajos kerületi számvevő, Korbély Géza, Banczik Sámuel és Geduly Henrick számvevőszéki tagok által referált ügyek megbeszélése során kitűnt, hogy az egyházmegyék, közép- és főiskolák anyagi ügyei mindenhol illetékes, lelkiismeretes, hozzáértő férfiak által kezeltetnek, az értékek és tőkék mindenütt gondos ellenőrzés alatt állanak s ha némely irányban a formaszorúság még mindig apróbb fogvatkozást is szenved (pl. néhány egyházmegye és iskola nem küldte be idei költségvetését, mások csak általános, a részletekre ki nem terjedő számadást adtak be, van olyan egyházmegye, a mely a hátralékok behajtásában a türeletnek túlhajtott példáját adja, úgy, hogy a hátralékok már a tőketartozás mennyiségét is meghaladják, egységes minta hiányzik, az alapítványi oklevelek hiteles másolatban való beküldése még mindig késik stb). általánosságban megnyugtató tényként domborodik ki az igazság, hogy a kerületet képező egyházmegyék és iskolák vagyona gondos, lelkiismeretes kezelésben részesül.

Az első nap délutánját a kerület *gyámintézete* foglalta le magának. D. u. 1/2 4 órakor tartott a gyámintézeti közgyűlés Materny Lajos főesperes, és Radvány István esp. felügyelő, ker. gy. i. elnökök vezetése alatt. A megjelentek szívében örökké élni fog a kedves emlékezés arra a szép jelenetre, mikor Materny Imre, a vendéglátó egyház buzgó lelkésze vezetése alatt a kerület gyámintézetének színe előtt megjelentek Nagyvárad lelkes evangélikus hölgyei, hogy egyrésztől kijelentsék azon elhatározásukat, mely szerint a közgyűlésnek a nagyváradai egyház kebelében való megtartása emlékeztére megalakítják a női gyámintézetet, s más részről, hogy az ekként most megalakított női gyámintézet szeretetmunkájának első zsengejéül a közgyűlés asztalára leteszik a lebontott régi templom oltárán elhelyezett diszbibliákat s az ugyan onnan kikerült csillárt azzal a kérelemmel, hogy a kerület gyámintézete ezen tárgyakat két vagy három szegény gyülekezet között ossza ki. A vallásos szív mélyiségeiből áradt szeretetteljes elhatározás méltó visszhangra talált az egész közönség lelkes üdvívánataiban, a melyekkel az elhangzott beszédet követte

és abban a finom lelkületre valló feleletben, a melyvel Radvány István gyámintézeti elnök a nagyváradai hölgyek szép áldozatkészségét méltóan ecsejtette. — Egyébként a begyűlt adományokból, gyűjtésekből a kerület 13 szegény egyháza egyenként 100—100 korona segélyben részesült. Az adományok közt kellemes meglepetést keltett az az elnöki bejelentés, mely szerint dr. Meskó László, a tiszavidéki esperesség kiváló buzgalmű felügyelője, kötelezte magát a gyámintézet céljaira 6 éven keresztül évi 200—200 koronát adományozni.

A gyámintézeti közgyűlés végeztével az összes jelenlevők az egyházközségnek a múlt évben felszentelt templomába vonultak, hogy résztvegyenek az ünnepélyes istentiszteleten és meghallgassák Dubovar Bélának, a miskolci egyház másodlelkészének ünnepi szónoklatát, a ki a szentírás három különböző helyéről összeválogatott ígék alapján prédikált a szentek szükségéire való adakozás köteleességéről, lélekemelő és áldó voltáról.

Rövid előértekezlet és a tanügyi-bizottságnak Radvány István esperességi felügyelő és Liszky János kishonti alesperes elnöklete alatt tartott ülése fejezte be az első nap tennivalóinak sorát.

*

A tulajdonképi közgyűlés csütörtökön, szeptember 22-én, reggel 9 órakor a templomban tartott rövid istentisztelet után ugyancsak a templomban vette kezdetét. A megalakulás formalitásainak bevégeztével Szentiványi Árpád egyházkerületi felügyelő a következő elnöki üdvözléssel nyitotta meg a közgyűlést:

Tisztelt Egyházkerületi Közgyűlés!

Mielőtt a mai napra egybe hívott rendes egyházkerületi közgyűlésünk alkalmával megjelenteket szívből üdvözölném, kötelességemnek tartom, hogy a lefolyt évben felmerült s az előkészítés stádiumában lévő olyan javaslatokról megemlékezzem, a melyek minket a legközelebből érintenek.

Méltóztatnak tudni, hogy az egyházunkat az ev. ref. egyházzal közösen érdeklő ügyekre nézve egy bizottság lett kiküldve s ahhoz lett utasítva az 1848 XX. t.-c. végrehajtása tárgyában egy munkáltnak készítése; egy szűkebb körű bizottság lett kiküldve mely javaslatot készített arra nézve, mely intézkedések teendők ezen törvény szellemének életbe léptetése tárgyában; a nagy bizottság együttes ülésében tárgyalta e javaslatot s azt elfogadván átadta a miniszterelnök és a vallás- és közoktatásügyi miniszter uraknak. A kormány e javaslatot szívesen fogadta, s kívánalmainkat a lehetőségig teljesíteni kilátásba helyezte.

Az első kívánságunk az, hogy a jogegyenlőség és viszorosság a többi vallás-telekezetekkel szemben nemcsak szóban és elvben de valóságban is életbe léptetve legyen; további kívánságunk pedig az, hogy mellőzhetlen egyházi és iskolai kiadásainkra az államtól törvény által biztosítandó

olyan dotációt kapjunk, miáltal szükségleteinket fedezni képesek legyünk s azon tulságosan nagy adóteher mely hiveinket sújtja csökkentessék.

Az utolsó időben nemcsak némely lapban, de a társas életben is felvetett a saecularisatio kérdése. Tisztelt uraim! én őszintén kimondom e tekintetben véleményemet, mely oda irányul, hogy ezen eszmének barátja nem vagyok, mivel azt forradalom nélkül nem vitték keresztül sehol, én pedig hazánkat minden nagyobb megrázkodtatástól óvni kívánom s attól is tartok, hogy a saecularisatio közvetve autonomiánk sérelmét vonná maga után s azt megcsonkítaná. Ne menjünk tehát ily ábrándok után s kérjük inkább azt a kormánytól, a mit a közös bizottság javasol s hiszem, hogyha azt megkapjuk egyházunk boldogulni fog.

Szólanom kell ez után azon törvényjavaslatról, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur a népiskolai törvény módosítása tárgyában kidolgozott s melyet egy nagyobb számú tagokból álló enquete elé terjesztett, a melyen elnök-társammal mi is részt vettünk, kifejezést adtunk nézetünknek. Ezen javaslat autonomiánkat is érinti, azonban kötelességünk támogatni e javaslatot, a melynek célja oda irányul, hogy Magyarország a magyaroké, és a magyar nemzeté legyen, és örömmel üdvözljük e javaslatot, mert nem tehetünk mást, minthogy olyan uton és módon haladjunk ezen irányban, a minő utak rendelkezésünkre állanak.

Ezek után tisztelettel üdvözlöm mélyen tisztelt Püspökünket Zelenka Pál urat, üdvözlöm az egyházmegyei felügyelő esperes, egyházkerületi bíró, jegyző, s a többi tisztviselő urakat, továbbá, tanár, tanító urakat s az összes kiküldötteket, szóval az egyházkerületi közgyűlés minden rendű és rangú tagjait, s Isten bő áldását kérve összejövetelünkre az egyházkerületi közgyűlést ezennel megnyitom.

Elnöktársa meleg üdvözlétére és azon hiven tolmácsolt mély részvényt nyilatkozatra, a melyet a ker. felügyelője a közgyűlés nevében a püspököt neje elhunytával ért veszteség felett fejezett ki, az ősz püspök a fájdalmas emlékezés felett kitörő könnyek között, mély megindulástól meg-megszakgatott hangon felelt, megköszönve a közgyűlés meleg részvétét, őszinte odaadással tanuskodó üdvözlését kijelentve azt, hogy ha eddig is az volt, ezután — lelke szerető felétől elszakítván, még inkább a közegyházé óhajt lenni.

Ezután Zelenka Pál püspök jelentése került tárgyalás alá. A jelentés felöleli az egyházkerület és az egyházegyetem életébe vágó összes kimagasló események ismertetését és híh képet nyújt arról a fáradhatatlan tevékenységről, a mely a tiszai kerület kiváló szellemi vezérét oly általános tisztelet és szeretet tárgyává teszi.

Mellőzve az egyes felszólalások részletes felsorolását, a melyekben leginkább dr. Meskó László

Kubinyi Géza, Münnich Kálmán, Benczur Géza esperességi felügyelők, Hammersberg László országgyűlési képviselő, Terray Gyula, Glauf Pál, Marteny Lajos, Simkovic János főesperesek és dr. Meskó Sándor kerületi főjegyző vettek részt, inkább azon határozatok és nyilatkozatok közlésére szorítkozunk, a melyek az egyházkerület és az egyházegyetem szempontjából általánosabb jelentőségűek.

Bártfa, Eperjes, Kassa és Kísszeben *kettős egyházainak* egyesítése körül már régen folyik a harc. Az egyik tábor az egyház magasabb érdekeire, a másik az egyes hitek hithűségét fenyegető veszedelmekre hivatkozik. A közigazgatási tapasztalat pedig az, hogy a kettős egyházak nagy része szívesen belemegy az egyesítésbe, kisebb része ellenben féltékenyen óvja a különállás állapotát. A kerület már egyszer határozott a kérdésben, bölcs mérséklettel kimondván azt, hogy az egyesülés keresztülvitele azon időre halasztassék, a mikor a kettős egyházak valamelyikének lelkeszi híványa birtokos nélkül marad. Kassára nézve ez az időpont most Csiskó János lelkész elhunytával bekövetkezett. Utasított az egyházmegyei elnökség, hogy a kerület határozatának érvényt szerezni kötelességének ismerje.

A *hat szabad királyi városi egyházmegye*, az egykori hirneves superintendencia léte felett is megkondult a halálharang. Egy szavazat híján az összes többi szavazatokkal utolsó közgyűlésén kimondotta feloszlását és egyházközségeinek a legközelebről érdekelt egyházmegyék kötelekibe való belépését. E határozat ellen Justh Alfréd bártfai lelkész felebbeszést adott be. A kerület elvetette a felebbeszést és sanctionálta az egyházmegye feloszlását kimondó határozatot.

A *theológiák egyetemesen való szervezése* ügyében Glauf Pál esperes, főjegyző, ez ügy előadója valóban fényes diadalt aratott. Az egyházmegyék beérkezett nyilatkozatai megdönthetetlen tanubizonyosságai ama ténynek, hogy Glauf javaslati és álláspontja e kérdésben nem specialis „eperjesi” vagy „tiszakerületi” érdek kohójában főttek, — de 11 egyházmegye elfogulatlan, — objektív szempontokat is mérlegelni tudó, az egyházegyetem legmagasabb érdekeihez is felemelkedni képes elhatározásaival találkozunk. A Glauf-féle munkálat lényegét, irányzatát, mely az egyetemes egyház érdekkörében való szervezés eszméjén épül fel, minden egyházmegye elfogadta, — a közgyűlés pedig harsány éljennel és külön is kifejezett elismeréssel honorálta Glauf munkásságát e kérdésben s expiálta az őt ért méltatlan támadásokat. Kimondotta a közgyűlés, hogy a három meglevő intézetek olyatén szervezésébe is belemegy, hogy mind a háromban 6—6 r. tanerő működjék és vállalja az ebből reáharánló tehertöbbletet, viszont azonban elvárja, hogy a mennyiben mindhárom főiskola

egyetemes érdeket képvisel, ne csak a földrajzilag de a tényeknek megfelelőleg egyformán érdekelt mind a 4 egyházkerület aránylagosan járuljon azok fentartásához. Az egyházmegyék által az egyes részletek módosítására nézve felterjesztett javaslatokat az egyetemes közgyűlés által kiküldendő egyeztető bizottság elé utalta a kerület.

Általános érdeklődés közben tárgyalatott a *zsinattartás kérdése* is, a tárgyalás eredményeül a következő határozati javaslat egyhangú elfogadásával:

A zsinattartás tárgyában egyházkerületünk részéről tett indítványt a múlt évi egyetemes közgyűlés 99. pontjában hozott határozatával a napi rendről levette ugyan, — miután azonban időközben a kormány az 1848. évi XX. t. c. végrehajtása tárgyában azon nyilatkozatot tette, mely szerint a kezdeményező lépés megtétele céljából bevárja az érdekelt felek nyilatkozatát, közegyházunk akaratának kifejezője pedig csakis a zsinat lehet, ugyanazért:

tekintettel az állam és egyház közötti viszonyban 1904. óta beállott nagy változásokra, az Egyházi Alkotmánynak sok tekintetben hézagos, hiányos intézkedéseire, melyeket szabályrendeletekkel pótolni nem lehet.

tekintettel továbbá az 1848. évi XX. t. c. életbe léptetése tárgyában szükséges előmunkálatokra, melyeknek fel kell ölelniök az egyházi adózás rendezését, lelkészek, tanárok, tanítók igazságos igényét, a vallásnevelésnek nagyon is szükséges rendezését, a kulturális és humanitárius intézményeknek állami segítséggel való biztosítását,

tekintettel végül arra, hogy az ev. ref. egyház a maga igényeinek megállapítására már a folyó évben tart zsinatot s ezt maga a közös emlékirat is szükségesnek tartja:

az egyházkerületi közgyűlés a zsinatnak mielőbbi összehívását kívánja, s felkéri az egyetemes közgyűlést miszerint a zsinattartást az Alkotmány 186. §-a értelmében határozatilag mondja ki.

Nem kisebb érdeklődéssel folyt le az 1848. XX. t.-c. végrehajtása körüli vita. A kerületi felügyelő nyilatkozása e tárgyban az ő fentközlött megnyitó beszédében foglaltatik. A püspök pedig, kinek talán széles e hazában a legnagyobb érdeme van abban, hogy ez a kérdés a megérlelődéshez közeledő mai alakjában szőnyegre kerülhetett, mert hiszen tudvalevőleg az ő „igénytelen javaslatainak” ismeretessé tétele hívta fel a közfigyelmet a protestantizmus égető anyagi bajaira: jelentésében szintén csak az eddig megtörtént tények, az „Emlékirat” elkészülte, a kormánynál átnyújtás és ott történt szívélyes fogadtatásának előadására szorítkozik. Ámde ugyancsak a püspök egyházkormányzó működésében nem mulaszt el egy alkalmat sem, hogy az evang. egyház közvéleményét e kérdés-

sel szemben folyton ébren tartsa. Püspöktársaihoz intézett, nyomtatásban is megjelent levelében erőteljesen hangsúlyozza a lelkészi és tanári, tanítói fizetések rendezése, valamint az egyházi adóteher csökkentése szempontjából körvonalozandó követeléseinknek zsinatilag történendő megállapítása szükségét; az egyházi és állami adónak egymáshoz való aránylását feltüntető terjedelmes dolgozatában pedig bemutatja azt a kiáltó tény, a mely szerint közel a gyülekezetek $\frac{3}{4}$ része egyházi adóban a *stóladijakon, tandijakon, stb. felül* az állami adónak több mint 20%-ával adózik, nem is szólva arról, hogy vannak egyházközségek, a melyek annak 200%-ánál is többet — az egész kerület pedig általánosan 25-80%-át fizeti az állami adónak. Ez a tarthatatlan állapot vitte az egyházmegyék közönségét arra, hogy ez ügyben sürgős és hathatós orvoslást kérelmezzenek. Az elfogadott határozati javaslat lényege a következő:

„A mennyiben az egyházmegyék határozataiból kitűnik, hogy az „Emlékiratban” foglalt s a kormánynak be nyújtott előterjesztéshez hozzájárulnak és tisztán a lelkészi, tanítói és tanári fizetések méltányos és korszerű rendezése tekintetében ajánlanak az „Emlékirat” javaslatait kiegészítő intézkedéseket, továbbá az égető szükségre való hivatkozással kérnek sürgős közbelépést, a kerületi közgyűlés kimondja, hogy a két protestans egyház „Emlékiratában” foglalt jogos követelések végrehajtását az egyetemes közgyűlés útján a kormánynál megsürgeti, még pedig akként, hogy a lelkészi fizetéseknek törzsfizetés, korpótlék és nyugdíjigény tekintetében a főgimnázium tanárokéval. — a tanítók, közép- és főiskolai tanárok javadalmazásának a hasonló állami alkalmaztatásban levő tanfériak javadalmával való egyenlővé tételét kapcsolatosan a kormány figyelmébe ajánlja; a mennyiben pedig úgy az egyházi adózás, mint a lelkészi fizetések ügye eddigelé az egyház „Alkotmánya” által szabályozva van és így azok újonnan való szabályozásához az egyházi törvényhozás hozzájárulása multhatlanul szükséges, ezeknek az egyház közvéleményében jelentkező kívánságokhoz és jogos követelésekhez képest való további rendezése céljából e helyütt is figyelmébe ajánlja az egyházegyetemnek a zsinattartás ügyét.”

A „Luthertársaság hivatalos közlönvére” nézve a kerület érdemleges határozatot nem hozott, mert elébb a részletes tervezetet és számításokat akarja látni. A *középközlők rendtartására* nézve szintén nem hozhatott érdemleges határozatot mindaddig, míg az iskolai bizottságok egyetemes egyházi szabályrendelettel szervezve nincsennek. A *curapastoralisra* vonatkozó bányakerületi szabályrendeletet oly módon kívánja életbeléptetni, hogy annak egyik része utasítás, másik része inkább gyakorlati utmutatás jellegével bírjon. A tanügyek, pénzügyek letárgyalása után a vegyes ügyek kerültek

napirendre és néhány egyházmegyei felterjesztés nyert elintézését.

Négy napi tárgyalásban kifejtett szorgalmas munka után a közgyűlés Szentiványi elnök zárószavaival, a püspök hálaadó imájával ért véget, a jelen voltak szívében nemcsak az együttlét kedves óráinak, de az eredményes, Istennek tetsző munkának kellemes emiékét hagyva hátra. —*chf.*

Meghívó. Tisztelettel alulírott a vallástanár és a vallásoktatással foglalkozó lelkész urakkal ez uton tudatom, hogy *az ág. h. evang. vallásoktatók f. évi értekezletét* elnökségünk *Budapestre*, a deaktéri ág. h. ev. gyülekezet épületének nagytermébe *november hó 8-ika délutáni 3 órára hívta össze.* E jelentés meghívó gyanánt szolgál. Értekezletünk tárgysorozata a következő lesz: 1. Imádság. 2. Elnöki megnyitó. 3. Titkári jelentés. 4. Jelentés *a középiskolai vallásoktatás reformjára* vonatkozólag, részint az „Evang. Egyház és Iskola”-ban közölt, részint a titkárhoz beküldött véleményekről. Ennek alapján a kérdés megvitatása. (Múlt évi jegyzőkönyv 5-ik pontja.) 5. *A vallástanárok lelkészi jellege és jogi helyzete.* E kérdés megbeszélésének alapjául szolgál *Geduly Henrik* nyíregyházi lelkésznek az „Evang. Egyház és Iskola” f. évi 39-ik és következő számaiban megjelent munkálata. (Múlt évi jegyzőkönyv 4-ik pontja.) 6. Indítványok. (Előzetesen az elnökséghez írásban benyújtandók.) 7. Az értekezlet bezárása s imádság. Együttal jelentem, hogy az *értekezleten résztvevők részére a nagymélt. kereskedelemügyi minisztériumhoz vasuti kedvezményekért folyamodtunk.* Felkérem tehát ama *vallástanár- és vallásoktatással foglalkozó lelkész urakat, kik értekezletünkön részt venni szándékoznak, hogy alulírott értekezleti titkárral minél előbb közölni szíveskedjenek, vajjon a magy. államvasutakra szülő kedvezményes jegyre igényt tartanak-e, s egyúttal jelöljék meg a pontos címet és utvonalat melyre a kedvezményes jegyet kérik.* Folyamodásunk kedvező elintézése esetén a jelentkezőknek a kedvezményes igazolványokat el fogom küldeni, ellenkező esetben szintén a lapok útján adok tudósítást. Sopron 1904. okt. 5-én. Kiváló tisztelettel: *Hetvényi Lajos* ág. h. ev. főgimn. vallástanár mint az értekezlet titkára.

A ruszkini ág. hitv. ev. új templom 1904. évi október hó 16-án tartandó fölszentelési ünnepélyének programja. 1. Délelőtt 9 órakor: Búcsúistenti tisztelet az imateremben: a) egy énekvers; b) ima; c) énekvers. 2. Átvonulás az új templomhoz harangok fölszentelésére: a) egyházi ének 2 vers; b) fölszentelési beszéd és ima. Weber Samu főesperes által; c) záró ének, egy vers. ¼ órai szünet után 3. Menet a templomba harangzúgás mellett az új templom fölszentelésére: a) az új templom átadása. Dr. Lörx Sándor beszéde; b) bevonulás az új templomba orgonaszó mellett; c) a 46-ik számú ének; d) oltári szolgálat; e) We-

ber Samu fölszentelési beszéde. f) egyházi főének; g) Kailing Hugó lelkész ünnepi szónoklata; h) egy énekvers; i) urvaesora, szolgáltatja Dianiska Andrács, főesperes; k) oltári szolgálat, áldásosztás Weber Samu főesperes által; l) Záró ének, offertorium, Délután fél 1 órakor: Közébed az iskolateremben.

Külföld.

Poroszországban lázas munkásságot tejt ki a német protestantizmus. A jezsuita törvény 2-ik §. eltörlése s a máriás kongregációk tervezett meghonosítása erősebb tömörülésre bírta a porosz protestánsokat. Bräunlich lelkész buzgólkodására főleg az „Evang. Bund” ügye örvendetesen halad s az ő lelkes agitálására sorba egymásután fiókegy-letek létesültek Danzig, Torn, Elbing és más városokban. Mellette a Gusztáv-Adolf egylet ügye is hódít a porosz tartományegyházban. A brandenburgi főegylet elnöke Rogge protsdami udvari lelkész. Szinte csudálatos, hogy még itt is vannak olyan egyházközségek, a melyekben a jövedelem 40%-át fizetik egyházi adó fejében. De örvendetes haladás észlelhető a porosz ev. tartományegyházban a diakonissza-ügy terén is. Míg ugyanis Poroszország nyugati részén a maga 47% ev. lakosságával 2597 ev. lakosra esik 1 deakomissza, addig Pommerániában a maga 97% ev. lakosságával 4433 lakosra. Legörvendetesebb a diakonisszaügy állása a rajnai egyháztartományban, a hol 29% ev. lakosságnál 1201 ev. lakosra esik egy-egy diakonissza. A dancigi városi kórházban is a diakonisszák szorgalmaskodnak, míg e tekintetben nálunk az apácák foglalták el a helyet. Végül a porosz tartományegyház gyakorlati buzgósága mellett tudományos theol. téren is tűnik ki. „Ev. tudományos egyesületének” febr. gyűlésén *Achelis* s a júniusin *Dorner* köingsbergi theol. tanár tartott előadást. Az első szólott „*a zsidóságról a keresztyénség egyházi rendjére*” s a befolyást közelebbről minden nagy elv ellentét mellett is a noachita törvények megtartásában, a 7 napos hetek berendezésében, a 2 heti bőjtnapban, a húsvéti ünnepnek nisan 14-ikén s a pünkösdinek 50 nappal későbbi megtartásában s a szertartások köréből: az imatok és helyek, szokások, doxológiák (Amen, Halleluja, Hozsanna) átvitelében látja. Még a keresztelezés is zsidó szokáshoz csatlakozik, bár van benne sok pogány vallásos elem is. Az egyesület júniusi gyűlésén *Dorner* tanár, a nagy vallásbölcselő *a buddhizmusról és a keresztyénségről* értekezett. Mindkettő váltásvallás, s alapítóik életleírásában igen sok a rokonyomás. Úgy Krisztust, mint Buddhát követői istenítik, sőt nekik a praexistenciát tulajdonítják. S mégis mélyre ható különbség észlelhető a buddhizmus és a keresztyén-

ség között. A buddhizmus a szenvedésektől, a keresztyénség a bűntől és annak tartozásától való megváltást tanítja. Az első a kötelességérzetben való hiányosság, utóbbit az isten könyörtölő kegyelmében való megváltás érzete jellemzi, a miért is a keresztyénség az élet- és letterős egyéniség vállalása. Végül még megemlítjük, hogy ez őszön Dancig városában a kőnigsbergi egyetem theol. tanárai a lelkészek részére egy nagyobb előadási kurzust rendeznek. Erre koronként nálunk is volna szükség.

Dr. Szilásvik Mátvás.

Irodalom.

„Verny pritel na cestách a v cirine” (Hű barátunk uton és idegenben) cím alatt Rohácsek Simon modori könyvnyomdász kiadásában névtelen szerzőtől egy kis imakönyv jelent meg, a melynek célja, hogy mintegy kísérője legyen az uton azoknak, a kik „akár az elviselhetetlen körülmények, akár az élet terhei által űzve, akár pedig azért, hogy a mindennapi kenyeret megkereshessék, elhagyják hazájukat, szülőföldjüket, övéiket s elmennek a széles világba.” S a szerző csakugyan hű kísérőt, igazi hű barátot nyújt ezeknek azokban a szívből jövő, Isten és Jézus szeretetétől áthatott, a sajtó, kétségűl és a bizonytalan jövő félelmétől felzaklatott szívet megnyugtató hosszab-rövidebb imádságokban, a melyeket a 173 oldalra terjedő kis imakönyv tartalmaz. Reggeli, esteli, ünnep- és vasárnapi, munka előtt és munka után való, az utazás megkezdése és bevégezése s utazás közben a tengeren mondandó imádságot és más fohászt talál ottan az a szájalomra méltó, a kit az élet messze idegenben űz, hajt. Az imákhoz sorakozik egy vagy több szentirási mondás s egy-egy arra az alkalomra illő ének, mintegy kiegészítője a szívből jövő kis fohásznak. A szerző igazán Istennek tetsző munkát végzett, mikor ezt a kis könyvet közrebocsájtotta. Hisszük, hogy a tót nép, a mely egész rajokban költözködik kifelé Amerikába ezt a „hű barátot” nem felejtí itthon. A könyvecske egyszerű kötésben 70 fillérért, aranyozott bőrkötésben 2 kor., egyszerű fekete bőrkötésben 1 K. 20 fillérért kapható Bodicky Mihály lelkésznel Krajnán és fent említett könyvnyomdásznál. —á—

Jelentés D. Luther Márton Művei-ről. A nagy reformátor D. Luther Márton műveiből, a melyeket Dr. Masznyik Endre szerkesztésében a Luther-Társaság bocsát közre, megjelent az I. kötet. Tartalmának java részét a 95 tétel és annak magyarázata, az ágostai és Millitz-féle tárgyalásra, továbbá a lipcsei vitára vonatkozó iratok és a római pápaságról szóló munkája képezik. A kötetet Luthernek egy egykorú fametszet után készült képe díszíti. A kötet ára az egész vállalat aláírónak 6 korona, bolti ára magasabb lesz. A kik diszkötésben

kívánják, a kötés és a jobb papiros árával többet fizetnek. A kik a kötet árát október 20-ig megküldik, a könyvet bérmentve kapják. Másoknak utánvétellel küldik szét. Jelentkezni lehet Kovács Sándor theol. akad. tanárnál az „Evang. Theol. Otthon” felügyelőjénél Pozsonyban, a kit a Luther-Társaság a vállalat kezelésével megbízott. Ugyan ő hozzá kell a mű árát is küldeni.

Üzenetek.

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

M. P. Örömmel veszem tudomásul, hogy az egyetemes lelkészi értekezletre értekezést jelent be: „Az ev. liturgia egységesítéséről.” Mentül előbb sziveskedjék megküldeni. Aki véleményes jelentést kíván erről készíteni, sziveskedjék nálam jelentkezni, hogy az értekezést megküldhessem. A ref. lapok sűrűn foglalkoznak ezzel a kérdéssel; az illető számokat szívesen elküldöm. — **V. Gy.** Köszönöm! Tisztelettel kérjük a többit is.

Pályázat.

Magyar és tót nyelvben jártas

segédet

keresek. Javadalma: 400 korona és teljes ellátás, — mosást kivéve. Az állás mindjárt elfoglalható.

Szarvas, 1904. okt. 6.

Zvarinyi János

100. 1-1

ev. lelkész.

Pályázat.

a bácsi ágost. hitv. evang. egyházmegegyéhez tartozó **óbecsei**

misszió lelkészi állásra.

A lelkész javadalma: I. Lakás. II. Az egyháztól 600 kor. III. Református hivektől 240 kor. IV. Politikai községtől 200 kor. V. Az államtól a kongrua 944-80 kor. VI. Stó-lák és offertoriumok.

Szabályszerű jelentkezés a főesperesnél **f. évi október hó 30-ikáig.**

Ujvidék, 1904. október hó 9-én.

Belohorszky Gábor

102. 1-1

evang. főesperes.

Az 1902. évi verscezi ipar és gazdasági kiállításon és az 1901. évi makói ipar és gazdasági kiállításon a nagy diszoklevéllel kitüntetve.

Wegenstein C. L.

== első délmagyarországi ==
orgona-építő műintézet

(villamos územre berendezve)

Temesvárott.

Szállít kitünő, legújabb rendszer szerint készített

== pneumatikus ==

orgonákat

bármily nagyságban

a legolesőbb árak mellett.

Javítások, átalakítások és hangolások átvételnek, olcsón és kitünő szakértelemmel eszközöltetnek.

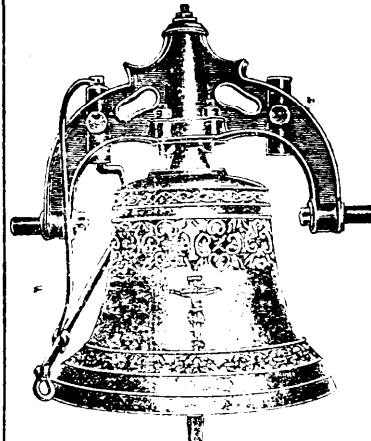
Bővebb felvilágosítással és költségvetéssel szívesen szolgálók.

Az 1896. évi kiállításon a nagy milleniumi éremmel kitüntetve. 27-22

baktai EGRY FERENCZ

harangöntő

Kis-Gejőcz, Ungmegye.

Ajánlom *harangöntő műhelymet*, amely legrégibb és legjobb hírnevű az országban.

Teljes szavatosság mellett szállítok

HARANGOKAT,

bármily súlyban. Nem tetszőket feltétlenül visszaveszek és a költségeket visszatérítem.

Tessék árjegyzéket kérni!

Kivonat az elismerő iratokból:

T. Egrý Ferencz urnak Kis-Gejőcz.

Az ön által az 1897. évben a szent-jakabi rk. templom részére öntött mintegy 1 és 1/2 m.-mázsás harang kifogástalan, a hűvek is teljesen megvannak elégedve. Fogadja részemről is elismerésemet.

Szent-Jakab. (Tornam.)

Nyarady Lajos,
rk. lelkész.

Pályázat.

A XIII. városi egyházmegyében **Szolnok** bányavárosi németajku egyházközségben a

lelkészi állomás

megüresedvén, ez állásra ezennel pályázat hirdettetik.

A rendes lelkészi teendőkön kívül a lelkész köteles minden héten két órában az ev. iskolában a vallástant előadni.

Ezen állomással következő jövedelem van összekötve: kényelmes lakáson, kerten és stólán kívül az egyházközségi pénztárból 747 K 24 fillér, szántóföldek használata, széna és fälletmények. Kamatok, városi segély és offertoriumok címén 452 K 76 fill. A kongrua kitesz 543 K 46 fillért.

Pályázók felkéretnek felszerelt folyamodványaikat *f. é. október hó 31-ig* Weber Samu főespereshez Szepesbélára beküldeni.

Igló és Leibic 1904. okt. hó 5.

A beteg főesperes helyett

Kübecher Albert

alesperes.

Münnich Kálmán

egyházmegyei felügyelő,

101. 3-1

Világhirű!

a „**REKORD**“ festészeti műintézet á kiválóan sikerült életnagyságu arcképeiről, melyeket elismert művészek által készített. Számos (kir. közjegyző által hitelesített) elismerőlevél a világ minden tájáról. 96-20-3

Elsőrangú képek árai:

Olaj-, aquarell- és pastellfestésben fénykép után 48 63. cm. nagyságban ára . . . 20 korona

Legtínbább kivitelű Blom-, Platin- és krétarajz ára 5 korona

Részletes árjegyzék bérmentve.

Egy életnagyságu képet készítünk mindenkinek teljesen ingyen, ha részünkre 3 rendelést szerz és azokat egyenkint vagy egyszerre beküldi

„REKORD“ festészeti műintézet

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 46.

Uzletem fennállása alatt 116 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debrecenben

Darabos-utca 7. sz. a. (a Collegium mellett).

FENNÁLL 1893. ÓTA.

Teljesen e célra épített házamban készítem a mai kor legtekélyesebb vívmánya szerint bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ret. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a cégem iránti bizalom, s igérem ezúttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem. Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását, vagy évi gondozását mérsékelt áron, több évre menő jótállás mellett.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor, orgonista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

33. 10. orgona készítő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Érdeklődőket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgáltok.

✦ Hazánk legrégibb harangöntődéje. ✦

Alapítottatott 1816-ban.

Tíz évi jótállás.

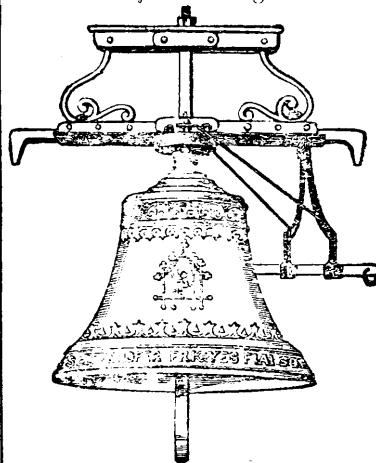
✦ *Előnyös feltételek engedtetnek.* ✦

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

SOPRONBAN

cs. és m. királyi udvari szállítók.

Ajánlják legjobban berendezett harangöntődjüké-
a t. községek- és egyházaknak **Harangok** bármely nagy-
ságban és zengzetben csak a legfinemabb harangérből-
tisztá csengő hanggal öntetnek. **Repedt harangok** újra-
öntetnek; ezek, valamint az új harangok is, a már meg-
levőhöz teljes összhangzatban öntetnek, Minden harang

hangja előre határozat-
tatik meg. Különösen
figyelmeztetjük szabá-
dalmazott **kovacsolt**
vasból készült szerke-
zetünkre nagy harang-
ok részére, mely ál-
tal ezek könnyen húz-
latók s a falakat nem
rázzák. Fakoronákkal
bíró harangok ezen
szerkezetre olcsó árért
átalakíttatnak. **Kovácsolt**
vasból készült
tűzmentes harangáll-
ványokat, célszerű szer-
kezetben s olcsó árak
mellett legjobban aján-
lunk. **Költségvetések**
kel s képes árjegyzék-
kel postafordultával
szolgálnk.

„MAYER” gépgyár

vas- és fémöntőde részvény-társaság SZOMBATHELY.

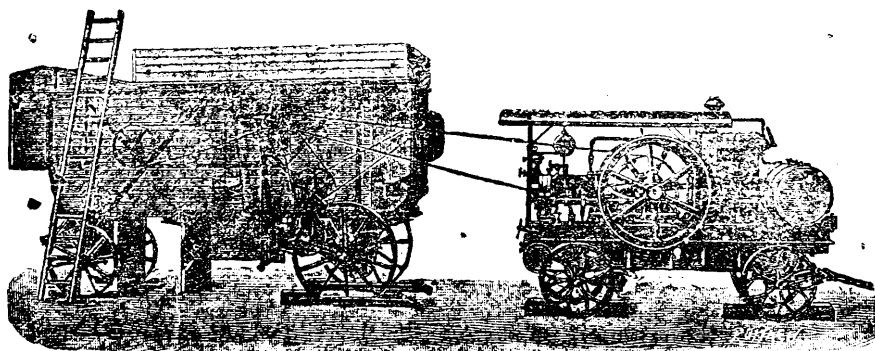
Raktár: Budapest, V., Lipót-körut 15.

Készít mindennemű

Gazdasági gépeket, ^{kitűnő} ^{szerkezetű} Benzin és szivógáz-motorokat ²⁻⁵⁰ ^{lóerőig}

Benzin-motoros cséplőkészletek.

Legolcsóbb üzem!

Tűzveszély kizárva!

52 25-14

Malomépítészeti: Új hengerek, minden e szakmába vágó gépgyártása. Teljes műmalmberendezések.

Különlegesség: Legújabb szerkezetű csavaros és szabad víznyomású borsajtók.

Osborne D. M.-féle világhírű amerikai arató és kaszáló gépek magyarországi kizárólagos képviselőse.

* Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. * Kívánatra minden szükségletre külön költségvetés.